

Prawo karne wykonawcze

zajęcia nr 4

*Wykonywanie środków karnych,
wykonywanie kary ograniczenia wolności*

rok akademicki 2022/2023

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Wykonywanie środków karnych

Bardzo ważną rolę w polityce karnej odgrywają środki karne

- ▶ W nowym ujęciu środki karne obejmują przede wszystkim zakazy, nakazy i obowiązki, ale także świadczenie pieniężne oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości
- ▶ Odmiennym środkiem karnym jest pozbawienie praw publicznych - jest to kara pozbawiająca wielu honorów, stopni wojskowych i praw obywatelskich związanych z wyborami do władz państwowych i samorządowych, jak też udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz piastowaniu funkcji w organach państwowych
- ▶ Zakazy mają na celu zapobieżenie dalszemu popełnieniu przestępstw tego samego rodzaju lub zbliżonego do czynu zabronionego, za który nastąpiło skazanie.
- ▶ Orzeczenie niektórych zakazów może być szczególnie dolegliwe dla sprawcy, np. Zakazu prowadzenia pojazdów lub wykonywania określonego zawodu - np. w [przypadku zawodu lekarza - po 5 latach traci prawo do wykonywania zawodu](#)

Wykonywanie środków karnych

Środki karne

Mogą mieć charakter:

- ▶ kompensacyjny (np. świadczenie pieniężne),
- ▶ represyjny (np. pozbawienie praw publicznych),
- ▶ a także prewencyjny (np. zakaz prowadzenia pojazdów, obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach)

Wykonywanie środków karnych

Wykaz środków karnych (art. 39 k.k.):

Mogą mieć charakter:

- ▶ Pozbawienie praw publicznych,
- ▶ Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,
- ▶ Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi,
- ▶ Zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
- ▶ Zakaz wstępu na imprezę masową,
- ▶ Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,
- ▶ Zakaz prowadzenia pojazdów,
- ▶ Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- ▶ Świadczenie pieniężne,
- ▶ Podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Wykonywanie środków karnych

Podstawowe zasady dotyczące wykonywania środków karnych:

- ▶ Okresy obowiązywania środków karnych są zróżnicowane w zależności od ich rodzaju, co zostało określone w art. 43 k.k.
- ▶ Najkrótszy czas trwania środków karnych to rok
- ▶ W przypadku niektórych przestępstw popełnionych ponownie zakaz może być orzeczony dożywotnio (np. przestępstwa przeciwko wolności seksualnej na szkodę małoletniego)
- ▶ W przypadku zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, jak też nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym sąd przesyła odpis wyroku jednostce Policji i odpowiedniemu organowi administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego właściwemu dla miejsca pobytu skazanego

Wykonywanie środków karnych

Podstawowe zasady dotyczące wykonywania środków karnych:

- ▶ Innowacją w wykonywaniu środków karnych (nakazów, zakazów) jest też możliwość ich kontroli w systemie dozoru elektronicznego (art. 173b k.k.w.)
- ▶ Środki karne wykonywane w systemie dozoru, wykonywane są jako dozór zbliżeniowy lub mobilny.
- ▶ Czynności związane z organizowaniem i kontrolowaniem - powierza się sądowemu kuratorowi zawodowemu

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

Zakaz prowadzenia pojazdów

▶ Jego wykonanie polega na :

1. przesłaniu odpisu wyroku odpowiedniemu organowi administracji rządowej lub
2. właściwemu miejscowo organowi samorządu terytorialnego - do wydziału komunikacji, który cofa uprawnienia do ich prowadzenia i nie może ich wydać w czasie obowiązywania zakazu

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

*Zakaz zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu,
zakaz prowadzenie określonej działalności gospodarczej*

- ▶ Odpis wyroku sąd przesyła właściwemu organowi administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz pracodawcy lub instytucji, w której skazany zajmuje objęte zakazem stanowisko lub wykonuje zawód
- ▶ Podobne powiadomienia sąd przesyła również do organów administracji w przypadku zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

Pozbawienie praw publicznych

- ▶ Sąd powiadamia o tym orzeczeniu odpowiedni organ : administracji publicznej (właściwy w sprawach uczestnictwa w wyborach), kancelarię Prezydenta RP (właściwą w sprawach orderów i tytułów honorowych), organy i instytucje (właściwe w sprawach pełnionych funkcji objętych utratą), organy właściwe w sprawach obrony (w zakresie dotyczącym stopnia wojskowego)

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

Świadczenie pieniężne

- ▶ Sąd przesyła tytuł egzekucyjny pokrzywdzonemu lub osobie uprawnionej
- ▶ W egzekucji świadczenia stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

Podanie wyroku do publicznej wiadomości

- ▶ Ma na celu najczęściej naprawienie szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu przestępstwem (najczęściej pomówienie), ale może też oddziaływać profilaktycznie na innych, ponieważ sprawca przestępstwa został skazany na określoną karę
- ▶ Sposób podania wyroku do publicznej wiadomości określa sąd, jeśli wcześniej nie uczyniono tego w wyroku
- ▶ Ogłoszenie wyroku może nastąpić na piśmie (w czasopiśmie, lub w inny sposób np. w komunikacie podanym przez określoną stację telewizyjną lub radiową - co ciekawe koszt komunikatu obciąża wówczas skazanego)
- ▶ Dowód wykonania tego obowiązku pozostawia się w aktach sprawy
- ▶ W 2014 roku orzeczenie tego środka - ponad 5 tys. orzeczeń

Najważniejsze czynności w wykonywaniu środków karnych

Podsumowanie:

- ▶ W piśmiennictwie wskazuje się, że w przyszłości środki karne i kompensacyjne, zwłaszcza orzekane samoistnie, powinny odgrywać większą rolę niż do tej pory
- ▶ Świadczenie pieniężne, nawiązka, naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem - mają charakter ekonomiczny

Kara ograniczenia wolności

Wprowadzenie:

- ▶ Jest to kara nieizolacyjną
- ▶ Orzekana w wymiarze od miesiąca do 2 lat
- ▶ Została wymieniona w Kodeksie karnym na drugim miejscu- prymat kar wolnościowych przed karami izolacyjnymi
- ▶ Występuje zarówno w Kodeksie karnym, jak i w Kodeksie wykroczeń oraz Kodeksie karnym skarbowym
- ▶ Jej wykonywanie zostało uregulowane w Kodeksie karnym wykonawczym, a także Kodeksie karnym
- ▶ W Polsce po raz pierwszy wprowadzona przez Kodeks karny z 1969 r.
- ▶ Nie jest dopuszczalne warunkowe zawieszenie wykonania kary ograniczenia wolności

Kara ograniczenia wolności

Cel kary ograniczenia wolności

- ▶ *Art. 53. § 1 k.k.w.* Wykonanie kary ograniczenia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli kształtowania jego społecznie pożądanym postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego.

Kara ograniczenia wolności

Polega na:

- ▶ Obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne
- ▶ Potrąceniu od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznych na cel społeczny
- ▶ Orzeczeniu świadczenia pieniężnego (art. 39 pkt 7 k.k.), jak również obowiązków dodatkowych wymienionych w art. 72 § 1 pkt 7a k.k. tj. zobowiązania do:
 1. Przeproszenia pokrzywdzonego,
 2. Łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej,
 3. Wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
 4. Powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
 5. Poddania się terapii uzależnień,
 6. Poddania się terapii, w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji,
 7. Uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
 8. Powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
 9. Powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do
 10. pokrzywdzonego lub innych osób,
 11. Opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,

Kara ograniczenia wolności

Miejsce wykonywania kary:

- ▶ Wykonuje się ją w miejscu stałego pobytu (np. w razie orzeczenia kary ograniczenia wolności w formie nieopłatnej, kontrolowanej pracy) lub zatrudnienia skazanego (gł. w przypadku wykonywania kary ograniczenia wolności w formie potrącenia) albo w niewielkiej odległości od tego miejsca
- ▶ Ważne względy mogą przemawiać za wykonywaniem kary w innym miejscu
- ▶ W przypadku orzeczenia kary ograniczenia wolności w stosunku do:
 1. żołnierza innej służby niż zasadnicza miejsce pełnienia przez niego czynnej służby wojskowej (co do zasady będzie to jednostka macierzysta skazanego)
 2. żołnierza zasadniczej służby wojskowej – wydzielona jednostka wojskowa

Kara ograniczenia wolności

Orzeczeniu kary ograniczenia wolności towarzyszą określone obowiązki:

W TRAKCIE WYKONYWANIA KARY OGRANICZENIA WOLNOŚCI SKAZANY:

1. nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu oraz
2. ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary
3. ma obowiązek sumiennie wykonywać ciążące na nim obowiązki, a w miejscu pracy lub pobytu przestrzegać ustalonych zasad zachowania, porządku i dyscypliny

Kara ograniczenia wolności

Nieodpłatna, kontrolowana praca na cele społeczne

Wykonywana na cel społeczny:

- Wymiar: **od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym**
- **Art. 58 § 2a k.k.** zakaz orzekania kary ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, jeżeli stan zdrowia oskarżonego lub jego właściwości i warunki osobiste uzasadniają przekonanie, że oskarżony nie wykona tego obowiązku
- Osobom, które w chwili podejmowania pracy nie będą miały ukończonych lat 18 nie wolno przydzielać prac wzbronionych młodocianym, a kobietom – prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia (nie ma przeszkód powierzania pracy na stanowiskach, na których występują przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia)

Kara ograniczenia wolności

Potrącenie z wynagrodzenia na cel wskazany przez sąd

Wykonywana na cel społeczny wskazany przez sąd

- Wysokość potrącenia: **od 10 % do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym**
- Możliwość orzeczenia jedynie w stosunku do osoby zatrudnionej
- Skazany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy
- Potrącenia dokonuje się od kwoty wynagrodzenia netto
- Każdorazowo od potrąceń wolna jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę przysługującego pracownikowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze czasu pracy po odliczeniu składek na ubezpieczenie społeczne i zaliczki na podatek dochodowy

Kara ograniczenia wolności

Kontrola i nadzór nad jej wykonywaniem

1. Sprawowana przez sądy rejonowe i sądowych kuratorów zawodowych
2. Wymienione wcześniej obowiązki skazanego (niezmienianie miejsca pobytu, obowiązku udzielania wyjaśnień)

Obowiązek udzielania wyjaśnień:

1. Skazany ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary ograniczenia wolności na każde żądanie sądu lub sądowego kuratora zawodowego
2. Żądanie złożenia wyjaśnień może być zgłoszone w każdym czasie
3. W celu złożenia przez skazanego wyjaśnień można żądać jego osobistego stawiennictwa
4. Umożliwia lepszą indywidualizację kary
5. Wyjaśnienia mogą dotyczyć wszystkich elementów kary, jak i sytuacji życiowej skazanego
6. Wyjaśnienia mogą być składane ustnie lub pisemnie

Kara ograniczenia wolności

Obowiązki związane z wykonywaniem kary ograniczenia wolności

- Ciężą również na podmiotach zatrudniających skazanych

Należą do nich:

- ▶ Informowanie sądowego kuratora zawodowego o najważniejszych okolicznościach dotyczących przebiegu pracy (początku i zakończenia pracy, liczbie przepracowanych godzin, opuszczeniach pracy i przeszkodach w jej wykonywaniu)

! W przypadku potrącenia od 10 do 25 % wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny - sąd przesyła odpis orzeczenia zakładowi pracy zatrudniającemu skazanego z jednoczesnym wskazaniem, na czyją rzecz mają być dokonywane potrącenia.

Kara ograniczenia wolności

Zmiana formy - art. 63a k.k.w.

- ▶ *Przesłanka* - w szczególnie uzasadnionych wypadkach

Zmiana zostaje dokonana w następujący sposób:

20 godzin pracy = 10% wynagrodzenia

- ▶ Orzeczona praca nie może przekroczyć 40 godzin w stosunku miesięcznym
- ▶ Zmiana formy kary jest fakultatywna
- ▶ Dopuszczalna jest zmiana nieopłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne na potrącenie z części wynagrodzenia za pracę i odwrotnie
- ▶ O zmianie formy sąd orzeka postanowieniem, na które przysługuje zażalenie
- ▶ Wprowadzenie takiej możliwości czyni tę karę bardziej elastyczną i pozwala na uniknięcie zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności

Kara ograniczenia wolności

Zarządzenie zastępczej kary pozbawienia wolności art. 65 k.k.w.

- ▶ **Obligatoryjnie**- jeżeli skazany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności
- ▶ **Fakultatywnie**- w przypadku uchylania się od świadczenia pieniężnego, w tym nałożonych obowiązków o których mowa w art. 72 § 1 pkt 2-7a

1 dzień pozbawienia wolności = 2 dni kary ograniczenia wolności elastyczną i pozwala na uniknięcie zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności

Kara ograniczenia wolności

Zarządzenie zastępczej kary pozbawienia wolności art. 65 k.k.w.

- ▶ Zastępcza kara pozbawienia wolności nie może przekroczyć 6 miesięcy jeżeli za dane przestępstwo nie przewiduje się kary pozbawienia wolności
- ▶ Jeżeli skazany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności w wymiarze odpowiadającym pozostałej jeszcze do wykonania karze ograniczenia wolności
- ▶ Zarządzenie wykonania kary zastępczej zapada w formie postanowienia, na które przysługuje zażalenie
- ▶ W posiedzeniu w przedmiocie zamianie kary ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności może wziąć udział prokurator, sądowy kurator zawodowy, skazany, a także jego obrońca
- ▶ Sąd może w każdym czasie wstrzymać wykonywanie zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli skazany oświadczy na piśmie, że podejmie odbywanie kary ograniczenia wolności i podda się rygorom z tym związanym - wstrzymanie zastępczej kary jest dopuszczalne tylko raz !
- ▶ Wstrzymanie ma na celu ograniczenie jak tylko to możliwe stosowania jako kary zastępczej bezwzględnego pozbawienia wolności

Kara ograniczenia wolności

Modyfikacja orzeczenia wykonywania kary:

- ▶ Sąd może w tym czasie ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki wcześniej nałożone na podstawie art. 72 § pkt 2- 7a k.k.
- ▶ To samo dotyczy zmniejszenia liczby godzin w miesiącu lub wysokości miesięcznych potrąceń z wynagrodzenia za pracę
- ▶ Przesłanką uzasadniającą modyfikację obowiązków lub zmianą liczby godzin albo wysokości miesięcznych potrąceń są względy wychowawcze
- ▶ Do modyfikacji obowiązków może dochodzić wielokrotnie w toku wykonywania kary (zmiana obowiązków orzeczonych wyrokiem jak i postanowieniem)

Odroczenie wykonywania kary ograniczenia wolności

Art. 62 k.k.w.

- ▶ **Fakultatywnie:** jeżeli jej natychmiastowe wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki (np. w razie choroby, nieprzewidywalnej katastrofy - powodzi lub pożaru)
- ▶ **Obligatoryjnie:** sąd odracza wykonanie kary ograniczenia wolności w razie powołania skazanego do czynnej służby wojskowej, do czasu ukończenia tej służby

Sąd może odwołać odroczenie wykonania kary ograniczenia wolności w razie:

1. ustania przyczyny, dla której zostało udzielone, lub
2. w wypadku, gdy skazany nie korzysta z odroczenia kary zgodnie z celem, w jakim zostało udzielone,
3. albo rażąco narusza porządek prawny.

- Na postanowienie w przedmiocie odroczenia oraz odwołania odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności przysługuje zażalenie.

Przerwa w wykonywaniu kary ograniczenia wolności

Art. 63 k.k.w.

- ▶ **Fakultatywnie:** Sąd może udzielić przerwy w odbywaniu kary ograniczenia wolności do roku jeżeli dalsze wykonywanie kary ograniczenia wolności pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki
- ▶ **Obligatoryjnie:** Jeżeli stan zdrowia skazanego uniemożliwia wykonanie kary ograniczenia wolności do czasu ustania przeszkody

Sąd może odwołać przerwę w wykonaniu kary ograniczenia wolności w razie:

1. ustania przyczyny, dla której została udzielona, lub
2. w wypadku, gdy skazany nie korzysta z przerwy w wykonywaniu kary zgodnie z celem, w jakim została udzielona,
3. albo rażąco narusza porządek prawny.

- Na postanowienie w przedmiocie przerwy oraz odwołania przerwy w wykonaniu kary ograniczenia wolności przysługuje zażalenie.

Orzeczenie o uznaniu kary za wykonaną

Art. 64 k.k.w.

- ▶ W razie niewykonania pełnego wymiaru pracy albo niedokonania całości potrąceń z wynagrodzenia za pracę lub niewykonania innych obowiązków sąd orzeka o tym, czy i w jakim zakresie karę tę uznać za wykonaną ze względu na osiągnięte cele kary
- ▶ Jeśli ustawa przewiduje zaliczenie dotychczas wykonanej kary ograniczenia wolności na poczet innej kary, sąd orzeka o tym, jaki okres kary ograniczenia wolności podlega zaliczeniu, biorąc pod uwagę zakres wykonania obowiązków i potrąceń oraz czas, który upłynął od rozpoczęcia odbywania kary w określonej formie
- ▶ Na postanowienie w przedmiocie zaliczenia okresu dotychczas wykonanej kary ograniczenia wolności podlegającej zaliczeniu na poczet innej kary, przysługuje zażalenie

Kara łączona (mieszana)

Art. 64 k.k.w.

Kara ograniczenia wolności może być orzekana za przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5 lub nawet surowszą, w przypadku kary łączonej (mieszanej)

- ▶ Polski ustawodawca zdaje się wysuwać na pierwszy plan nie karę grzywny, lecz karę ograniczenia wolności w polskim porządku prawnym
- ▶ Kara krótkotrwałego pozbawienia wolności, po której następuje kara ograniczenia wolności (do 3 lub 6 miesięcy)
- ▶ Ma stanowić substytut kar pozbawienia wolności również za poważniejsze przestępstwa, zagrożone sankcją nawet do 10 lat
- ▶ Krótkotrwałe pozbawienie wolności ma oddziaływać na skazanego, realizując cele prewencji specjalnej, tj. przez jej dolegliwość
- ▶ Niemniej jednak wykonywanie poprzedzające kary krótkiego pozbawienia wolności w systemie wspólnego odbywania kary z innymi osadzonymi może być bardzo szkodliwe